

SAMORZĄD i ADMINISTRACJA

DODATEK DLA PRENUMERATORÓW

ŚRODA-NIEDZIELA

7-11 CZERWCA 2023 NR 109-110 (6023-6024)

DGP

GAZETAPRAWNA.PL
DZIENNIK.PL
FORSAL.PL

PERŁY SAMORZĄDU 2023

NAJLEPSZE SAMORZĄDY

Miasta powyżej 100 tys. mieszkańców

1 Poznań

woj. wielkopolskie

Dzięki aktywnemu działaniu udało się utrzymać równomierny rozwój na różnych płaszczyznach. I zachować pierwsze miejsce na podium w rankingu największych miast.

W ramach programu „Trzymaj ciepło” miasto przeprowadza bezpłatne badania termowizyjne nieruchomości. Pozwoliło to uzmysłowić właścicielom kilkuset domów jednorodzinnych i kamienic, jak duże są straty ciepła w ich budynkach, jakie generuje to koszty i jaką emisję zanieczyszczeń.

Dzięki publicznej usłudze online „Atmosfera dla Poznania” mieszkańcy mogą na bieżąco zapoznać się z aktualizowaną co godzinę wartością stężeń zanieczyszczeń pyłowych i gazowych oraz sprawdzić z wyprzedzeniem trzydniową prognozę emisji pyłów PM10.

Proekologiczne nastawienie widać też w miejskich inwestycjach. Są ukierunkowane na optymalizację i wzrost efektywności energetycznej (m.in. termomodernizacja obiektów użyteczności publicznej, montaż paneli fotowoltaicznych, systemy kontroli węzłów ciepłych zasilających publiczne budynki). A projekt „Traszki Ratajskie” dowodzi, że wody opadowe da się wykorzystać w celu ochrony gatunków zagrożonych.

2 Łódź

woj. łódzkie

To jedno z prężniej rozwijających się w ostatnich latach dużych miast, które poprzez rewitalizację i nowe inwestycje walczy o nowy wizerunek aglomeracji.

W zeszłym roku pierwszy raz w historii miasta wydatki na inwestycje sięgnęły ponad 1 mld zł. Efekt: Łódź zyskuje na rozpoznawalności w Polsce i za granicą, przyciągając turystów (ok. 2,5 mln w 2022 r.).

Miasto chce być nie tylko ładne, lecz także nowoczesne, co przejawia się w innowacyjnych rozwiązaniach w ochronie środowiska. Przykładem jest Mechofiltr – zielony billboard filtrujący powietrze (nazywany zielonymi płucami miasta). Działa też jako stacja pogodowa monitorująca temperaturę, wilgotność, prędkość i kierunek wiatru oraz jakość powietrza. W mieście powstaną też systemy do gromadzenia i wykorzystania wód opadowych. Łódź chce być również tania w utrzymaniu. Dlatego stawia na fotowoltaikę, którą zainstalowano już w 59 miejskich placówkach.

Łódź jest niestety również najszybciej starzejącym się miastem w Polsce. Dlatego mocno angażuje się w działania na rzecz osób starszych (ma m.in. są tu cztery centra zdrowego i aktywnego seniora).

3 Gdańsk

woj. pomorskie

Od lat wyróżnia się atrakcyjnością osiedleńczą, przyciągając nie tylko nowych mieszkańców, lecz także firmy. To zasługa klimatu, jaki tworzy – zarówno do życia, jak i rozwoju. Nie dziwi więc, że utrzymał się na podium.

Gdańsk mocno angażuje się w transformację ekologiczną, energetyczną i działania na rzecz oszczędzania energii. Drobnym przykładem: opracowano poradnik dla jednostek organizacyjnych w zakresie zmniejszenia zużycia energii elektrycznej. Efekt? W grudniu zużycie energii było niższe o 36 proc. niż w poprzednim roku.

„Żyj w obiegu”, jedna z wielu kampanii społecznych, ma przekonywać i motywować do preferowania produktów i usług wielokrotnego użytku, przyczynić się do odrodzenia kultury naprawiania i współdzielenia rzeczy oraz nabywania przedmiotów używanych. Miasto modernizuje przy tym sortownie odpadów, tworzy mapy gdańskich rzemieślników i rozbudowało sieć czerwonych pojemników na elektroodpady.

Stawia też na dobrostan mieszkańców. W 2022 r. realizowano projekt „Jestem – wsparcie psychologiczne dla środowiska szkolnego w Gdańsku”.

4 Gdynia

woj. pomorskie

5 Bydgoszcz

woj. kujawsko-pomorskie

6 Wałbrzych

woj. dolnośląskie

7 Kraków

woj. małopolskie

8 Lublin

woj. lubelskie

9 Toruń

woj. kujawsko-pomorskie

10 Białystok

woj. podlaskie

Miasta do 100 tys. mieszkańców

1 Sopot

woj. pomorskie

Po przerwie wrócił do czołwki rankingu Perła Samorządu. Choć miasto to jest znane jako wakacyjny kurort, to widać, że słucha głosu mieszkańców i inwestuje w projekty poprawiające komfort ich życia.

Kiedy rowery miejskie to już standard w wielu gminach, Sopot idzie krok dalej. W oryginalny sposób zachęca do podróżowania ekologicznymi jednośladami. W ramach kampanii „Rowerem do pracy” działa aplikacja, która pozwala zbierać punkty za aktywne korzystanie z roweru. Najwytrwalsi uczestnicy – a w zeszłym roku rywalizowało ponad 1 tys. pracowników z kilkudziesięciu firm – mogą liczyć na nagrody.

Rozwijana jest idea woonerfów – przestrzeni publicznych, łączących funkcje ulicy, zielonego deptaku, parkingu i miejsca spotkań mieszkańców. A wkomponowane w architekturę miasta słupy reklamowe zgodne z ideą smart city są podświetlone dzięki energii z ogniw fotowoltaicznych.

Miasto włącza się aktywnie w diagnostykę chorób cywilizacyjnych, m.in. przeprowadzono kompleksowe badania zdrowia sopockiej młodzieży, aby objąć wsparciem zagrożone osoby.

2 Kobyłka

woj. mazowieckie

To przykład miasta, które udało się pokonać demograficzne trendy. Nowych mieszkańców przyciąga nie tylko bliskość Warszawy, lecz także atrakcyjne położenie wśród lasów i zieleni. A o tę ostatnią tu się dba.

Wbrew wciąż powszechnej gdzie indziej betonozie centralnie zlokalizowany kobyłkowski plac 15 Sierpnia zostanie zagospodarowany bez wycinki ani jednego drzewa. A nawet więcej: zaplanowano na nim nowe nasadzenia.

By miasto było zielone, postanowiono też zachować w parku przy ul. Ręczajskiej charakter naturalnego lasu, co również pozwoli pozostawić w tym miejscu obecny drzewostan.

Realizowane są też inne inwestycje i projekty, których głównym celem jest podnoszenie komfortu i jakości życia. Przykładem wsparcia dla seniorów jest innowacja społeczna pod hasłem „Mobilność dla poprawy jakości życia”. Dzięki niej osoby starsze i niepełnosprawne w wieku 60+ mogą bezpłatnie skorzystać z kosmetyczki, fryzjera, podologa, taksówki, ale i nawiązać nowe relacje. Miasto zorganizowało też centrum diagnostyczne „Strefa na zdrowie”.

3 Ciechanów

woj. mazowieckie

Gdy w zeszłym roku ustawodawca nakazał zmniejszenie zużycia energii w administracji publicznej o 10 proc., miasto nie miało problemów z osiągnięciem tego poziomu – i to z nadwyżką. Proekologiczne inwestycje infrastrukturalne pozwoliły zredukować wykorzystanie energii w budynkach urzędu miasta o 14 proc., w miejskiej bibliotece publicznej zaś aż o 69 proc. względem lat 2018–2019.

Idąc za ciosem, miasto nie chce ciąć wydatków inwestycyjnych mimo niełatwego otoczenia gospodarczego, bo inwestycje to rozwój. W 2023 r. na ten cel zarezerwowano ponad 102 mln zł, a więc 32 proc. wszystkich wydatków. Środki mają zostać spożytkowane m.in. na rozbudowę infrastruktury drogowej, budowę bloków komunalnych, a także wzmocnienie miejskiego monitoringu.

Kontynuując podążanie ścieżką wzrostu, Ciechanów nie zapomina o dbałości o mieszkańców w trudnych życiowych chwilach. Dlatego w zeszłym roku miasto przekazało szpitalowi wojewódzkiemu nowoczesny sprzęt do rehabilitacji osób z urazami ortopedycznymi.

4 Suwałki

woj. podlaskie

5 Kołobrzeg

woj. zachodniopomorskie

6 Iława

woj. warmińsko-mazurskie

7 Leszno

woj. wielkopolskie

8 Świnoujście

woj. zachodniopomorskie

9 Ostrów Wielkopolski

woj. wielkopolskie

10 Siemianowice Śląskie

woj. śląskie

ex aequo

10 Mrągowo

woj. warmińsko-mazurskie

ZWYCIĘSCY WŁODARZE

Miasta powyżej 100 tys. mieszkańców

1

Hanna Zdanowska

Łódź

fot. materiały prasowe

2

Rafał Bruski

Bydgoszcz

fot. materiały prasowe

3

Jacek Jaśkowiak

Poznań

fot. materiały prasowe

4 Wojciech Szczurek

Gdynia

5 Aleksandra Dulcikiewicz

Gdańsk

6 Roman Szełemej

Wałbrzych

7 Krzysztof Żuk

Lublin

8 Jacek Majchrowski

Kraków

9 Tadeusz Truskolaski

Białystok

10 Michał Zaleski

Toruń

Miasta do 100 tys. mieszkańców

1

Krzysztof Kosiński

Ciechanów

fot. materiały prasowe

2

Janusz Stankowiak

Starogard Gdański

fot. materiały prasowe

3

Tomasz Andrukiewicz

Elk

fot. materiały prasowe

4 Dawid Kopaczewski

Iława

5 Maciej Glamowski

Grudziądz

6 Rafał Piech

Siemianowice Śląskie

7 Roman Smogorzewski

Legionowo

8 Beata Klimek

Ostrów Wielkopolski

9 Jacek Karnowski

Sopot

10 Hanna Pruchniewska

Puck

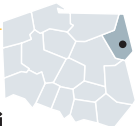
10 Edyta Zbieć

ex aequo
Kobyłka

Gminy miejsko-wiejskie

1 Wasilków

woj. podlaskie

Mieszkańcy, którzy rozliczając się z podatku z fiskusem, wskazali tę gminę jako miejsce zamieszkania, mogli w tym roku wygrać mieszkanie. Z takim rozmachem loterii podatkowych nie organizuje się w żadnym innym polskim samorządzie. A to tylko jeden ze sposobów budowy więzi z mieszkańcami.

W ramach dbania o zdrowie mieszkańców gmina dopłaca biedniejszym seniorom do leków wydawanych na receptę, finansuje udział w zajęciach gimnastyki rehabilitacyjnej, a dzieciom i młodzieży badania z zakresu profilaktyki.

Przy wsparciu finansowym i aktywnym doradztwie ze strony gminy mieszkańcy mogą również postawić na odnawialne źródła energii. Wasilków udziela mieszkańcom na ten cel dotacji celowych. Wcześniej wspierano wymianę źródeł ogrzewania na ekologiczne czy też tworzenie instalacji do gromadzenia wody opadowej.

Świadomość bycia częścią wspólnoty samorządowej jako dobra wspólnego gmina buduje nie tylko wśród dorosłych, lecz także wśród młodzieży. W trakcie jednej z akcji młodzież mogła podzielić się swoimi opiniami na temat mocnych i słabych stron gminy.

2 Piaseczno

woj. mazowieckie

Liczącą już ok. 96 tys. mieszkańców gminę z wielkim sąsiadem Warszawą łączy nie tylko otwarty w zeszłym roku buspas na ulicy Puławskiej, wyłotówce ze stolicy, lecz także zapal do wdrażania wielkomiejskich innowacji.

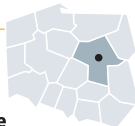
Piaseczno monitoruje na bieżąco zajętość miejsc postojowych na miejskich parkingach, co pozwala lepiej zarządzać ich rotacją i ruchem w mieście.

Urzeczywistnieniem idei smart city jest aplikacja Mobile Alert. Dzięki niej mieszkańcy mogą zgłaszać do miasta potrzeby i uwagi. Z kolei aplikacja powiązana z piaseczyńską kartą mieszkańca pozwala sprawdzać na bieżąco położenie autobusów czy też przypomina o terminach odbioru odpadów.

Mieszkańcy mogą również liczyć na wsparcie w ochronie zdrowia. W zeszłym roku samorząd sfinansował prawie 1,5 tys. konsultacji lekarskich wykraczających poza zakres podstawowej opieki zdrowotnej gwarantowanej przez NFZ. Dodatkowo ponad setkę dzieci z gminy objęto w ramach walki z nowotworami programem profilaktycznych badań USG. Uczniowie szkół mogą liczyć m.in. na dodatkowe zajęcia logopedyczne, rozwijające kompetencje emocjonalno-społeczne i o charakterze terapeutycznym.

3 Radzymin

woj. mazowieckie

Umiejętne zarządzanie finansami jest kluczem do rozwoju tej gminy. W pewnych obszarach pieniądze się tu drastycznie oszczędza, by móc je wydatkować na bardziej pożyteczne inicjatywy w innych dziedzinach.

Urząd rozpoczął oszczędności od redukcji kosztów funkcjonowania administracji publicznej: zmniejszono zatrudnienie, wielkość floty służbowych aut, wycofano się z dzierżawy dystrybutorów wody i maszyn czyszczących obuwie, zmieniono papier na pochodzący z makulatury, a nawet zrezygnowano częściowo z usług poczty na rzecz doręczeń korespondencji przez pracowników urzędu.

Zaoszczędzone środki gmina inwestuje m.in. w przyszłość, czyli młodzież. W miejscowych szkołach uczniowie mogą rozwijać swoje zainteresowania i są wspomagani przez wielu specjalistów, tj. logopedów, pedagogów, psychologów.

Innym obszarem szczególnej uwagi są inwestycje ważne dla mieszkańców jednostek pomocniczych. Opracowano i powołano fundusz wsparcia rozwoju jednostek pomocniczych w gminie. Już w pierwszym roku jego działalności podjęto ponad 90 zadań zgłoszonych przez mieszkańców.

4 Margonin

woj. wielkopolskie

5 Morawica

woj. świętokrzyskie

6 Skawina

woj. małopolskie

7 Śrem

woj. wielkopolskie

8 Prusice

woj. dolnośląskie

9 Aleksandrów Łódzki

woj. łódzkie

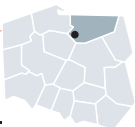
10 Rawicz

woj. wielkopolskie

Gminy wiejskie

1 Iława

woj. warmińsko-mazurskie

Kolejny już rok Iława utrzymała się na podium. A że jest to gmina, w której aż chce się mieszkać, potwierdzają też dane GUS: saldo migracji od lat jest dodatnie.

Wydatki inwestycyjne tylko w tym roku stanowią aż 39,16 proc. budżetu. Gmina aktywnie pozyskuje środki z funduszy krajowych i z UE, m.in. na budowę oraz remonty dróg i ścieżek rowerowych. Przy mierza się do budowy ok. 240 czynszówek.

Położenie wśród mazurskich jezior i lasów mobilizuje do troski o środowisko. W szkołach, wiejskich świetlicach, obiektach sportowych i obiektach użyteczności publicznej zamontowano panele fotowoltaiczne i pompy ciepła; wymieniono oświetlenie na energooszczędne. Tylko montaż oświetlenia LED przyniósł ponad 50 proc. oszczędności energii.

Przykładem prośrodowiskowego działania jest też zachęcanie mieszkańców do niemarnowania żywności, podjęto m.in. współpracę z miastem Iława w zakresie lodówki z bezpłatną żywnością.

Urząd aktywnie wspiera też organizacje lokalne i sportowe – sport i aktywizację społeczności traktując jako najlepszą metodę odciążenia dzieci i młodzieży od smartfonów i używek.

2 Płużnica

woj. kujawsko-pomorskie

Ta gmina wiejska według GUS liczy niespełna 4600 mieszkańców, ale nie przeszkadza jej to w podejmowaniu ambitnych wyzwań.

Kompleksowo podchodzi się w gminie do kwestii termomodernizacji. Efekt? 80 proc. budynków gminnych jest docieplonych i ma energooszczędne oświetlenie LED.

Inwestuje się w fotowoltaikę. Na koniec 2022 r. instalacje produkujące zieloną energię były na 22 budynkach gminnych, słońce podgrzewa też wodę. Gmina zdobyła kolejne dotacje – w efekcie wkrótce prawie 60 proc. energii elektrycznej będzie produkowała we własnym zakresie.

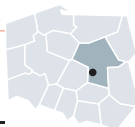
W 2022 r. rozpoczęto montaż systemu ograniczającego straty wody w sieci wodociągowej.

Podjęmuje się wysiłki na rzecz poprawy warunków życia rodzin. W 2022 r. zakończono budowę i oddano do użytku przedszkole i pierwszy w powiecie wąbrzeskim publiczny żłobek.

Ciekawą inicjatywą oddolną jest Płużnicka Współdzielnia, gdzie lokalna społeczność może się dzielić swoją wiedzą i umiejętnościami. Nie zapomina się o najstarszych obywatelach – w zeszłym roku działało w gminie aż 14 klubów seniora.

3 Michałowice

woj. mazowieckie

Podwarszawska miejscowość chce być gminą przyszłości. Dlatego stawia na cyfrowe i ekologiczne rozwiązania.

Oczkiem w głowie jest nowoczesny system teleinformatyczny eBOI (elektroniczne Biuro Obsługi Interesanta), umożliwiający mieszkańcom zdalny dostęp do usług publicznych.

Miasto aktywnie i realnymi działaniami zabiega o poprawę czystości powietrza. W ramach programu działań antysmogowych monitoruje powietrze za pomocą mobilnego laboratorium, 11 czujników oraz drona, a urzędnicy wraz z policją prowadzą regularne kontrole. W ciągu czterech lat wymieniono 288 pieców węglowych, z czego 46 w zeszłym roku, przekraczając tym samym plan na lata 2018–2024. W tym roku też zostaną zakupione autobusy elektryczne, na które miasto dostało dofinansowanie.

Nowe przedszkola są oczywiście energoefektywne, czyli zaopatrzone w panele słoneczne, pompy ciepła, oświetlenie LED, podziemny zbiornik wody deszczowej oraz zielony dach. Pierwsze już działą, ruszyła budowa kolejnego.

Instaluje się system jednych z najnowocześniejszych w Europie wodomierzy, zapewniających precyzyjny pomiar ultradźwiękowy i zdalny odczyt.

4 Słupsk

woj. pomorskie

5 Górn

woj. świętokrzyskie

6 Wiązowna

woj. mazowieckie

7 Kobylnica

woj. pomorskie

8 Rybno

woj. warmińsko-mazurskie

9 Reńska Wieś

woj. opolskie

10 Słupno

woj. mazowieckie

Gminy miejsko-wiejskie

Adrian Łuckiewicz

Wasilków

fot. materiały prasowe

Krzysztof Chaciński

Radzymin

fot. materiały prasowe

Grzegorz Kubik

Rawicz

fot. materiały prasowe

4 Igor Bandrowicz

Prusice

5 Marian Buras

Morawica

6 Grzegorz Benedykciński

Grodzisk Mazowiecki

7 Jacek Zbigniew Lipiński

Aleksandrów Łódzki

8 Norbert Rzepisko

Skawina

9 Janusz Piechocki

Margonin

10 Dariusz Jaszczuk

Mrozy

Gminy wiejskie

Krzysztof Harmaciński

Iława

fot. materiały prasowe

Marcin Skonieczka

Płużnica

fot. materiały prasowe

Małgorzata Pachecka

Michałowice

fot. materiały prasowe

4 Przemysław Łysak

Górn

5 Mateusz Lichosyt

Lipnica Wielka

6 Janusz Budny

Wiązowna

7 Tomasz Hubert Kandziora

Reńska Wieś

8 Barbara Dykier

Słupsk

9 Tomasz Waruszewski

Nowe Miasto Lubawskie

10 Bogusław Król

Zielonki

XI edycja rankingu Perły Samo jest duma, są i roszady

Pełne poświęcenia działania na rzecz uchodźców z Ukrainy nie były jedynym wyzwaniem, z jakim polskie samorządy mierzyły się w ostatnim roku. Szczególny problem dla ich budżetów stanowiły wysoka inflacja, wzrost cen energii czy kosztów prac budowlanych. Te nowe zjawiska oraz trudności staraliśmy się uwzględnić, przygotowując metodykę tegorocznego rankingu. Efekt? Zaskoczeniem są spore roszady na podium. Ale konkurs jest wyrównany, a różnice punktowe pomiędzy liderami naprawdę niewielkie

Marta Gocłowska
ekspertka w zespole doradztwa dla sektora publicznego PwC Polska

Julia Otwinowska
ekspertka w zespole doradztwa dla sektora publicznego PwC Polska

dr Paweł Oleszczuk
ekspert w zespole doradztwa dla sektora publicznego PwC Polska

W Polsce mamy prawie 2,5 tys. gmin, bardzo zróżnicowanych pod każdym względem. W najmniej licznej mieszka niecałe 1,5 tys. osób, a najliczniejsza jest Warszawa, gdzie rozliczających PIT jest 1,5 mln osób. Najmniejsza gmina – Górowo Iławeckie – ma powierzchnię 3,32 km kw., największą jest Pisz, której teren zajmuje 633,69 km kw. Mamy miasta na prawach powiatu, czyli de facto wykonujące zadania dwóch organów samorządu – gminy i powiatu. Do tego dochodzi zróżnicowanie terenu, położenie geograficzne, uwarunkowania społeczno-gospodarcze, tradycje, kultura i wiele innych czynników mogących wpływać na wynik gminy w naszym rankingu, który stara się badać całokształt działalności samorządu gminnego.

W 2022 r. wiele gmin mogło odczuć wpływ położenia na ich sytuację geopolityczną – wszak gminy w pasie przygranicznym z Ukrainą od 24 lutego 2022 r. mierzyły się z niespotykanym dotychczas napływem ludności – uchodźców, organizacji pomocowych, wolontariuszy, dziennikarzy, czy też pełnych empatii zwykłych ludzi, którzy w pierwszych godzinach od ataku Rosji zjeżdżali ze wszystkich zakątków Polski, by odbierać przyjezdnych. Wreszcie: do miejscowości przygranicznych przybywali znani z całego świata, by nieść pomoc lub ruszyć w dalszą podróż do ogarniętej wojną Ukrainy.

Jak zatem można porównać działalność tak zróżnicowanych gmin w celu wyłonienia najlepszych – i gmin, i włodarzy? Podstawą tego karkołomnego zadania pozostała – jak w poprzednich latach – ankieta. Każdy samorząd, który chce pochwalić się swoimi osiągnięciami, proszony jest o jej wypełnienie. Kwestionariusz jest rozbudowany, dzięki czemu obejmuje większość obszarów działalności gmin. Zdajemy sobie sprawę, że wypełnienie szczegółowej ankiety, zawierającej kilkadziesiąt pytań, wymaga poświęcenia i czasu, co ważne – niejednego, a kilku działów w urzędzie. Ale dzięki tej skrupulatności ograniczamy ryzyko przypadkowości w wynikach. Żeby znaleźć się w czołowej dziesiątce, trzeba osiągnąć bowiem bardzo dobre noty w każdej z kategorii, nie wystarczy wyróżniać się w jednym obszarze.

– I to w obecnej edycji było widoczne. Jak co roku cieszą nas te samorządy, któ-

re wykazują się profesjonalizmem, zaangażowaniem, kreatywnością i strategią działania. Patrzą daleko do przodu i co ważne, gdy życie pisze trudne scenariusze, potrafią stanąć na wysokości zadania. To, co gminy i ich mieszkańcy robili dla uchodźców... chapeau bas! – mówi Marta Gadomska-Byrska, członkini kapituły rankingu Perły Samorządu, szef działu dodatków poradniczych Dziennika Gazety Prawnej. A Joanna Pieńczykowska, także członkini kapituły, oraz redaktorka prowadząca tygodnik Samorząd i Administracja w DGP, dodaje, że mimo takich trudności jak napływ uchodźców czy zwiększone koszty związane z podwyżkami cen nośników energii, wiele gmin nie rezygnowało z podejmowania innowacyjnych i nowatorskich inicjatyw i projektów, mających poprawić warunki i jakość życia mieszkańców – w tym osób starszych. – I to jest bardzo cenne. Samorządy śmiało wykorzystywały nowe technologie, nie zapominając przy tym o środowisku i ochronie klimatu, a rozmaitego rodzaju inicjatywy i pomysły często jest zadziwiająca – podsumowuje redaktor Pieńczykowska.

Najlepsze gminy

A czym dokładnie mogli się pochwalić uczestnicy tegorocznego rankingu? Pytania podzieliliśmy na następujące kategorie:

- gospodarka – tu pytaliśmy m.in. o finansowanie samorządu;
- edukacja – gdzie znalazły się również zagadnienia związane ze wsparciem kultury czy społeczeństwa obywatelskiego w gminie;
- zdrowie i opieka – w której pytaliśmy o działania podejmowane na rzecz zapobiegania wykluczeniu osób z niepełnosprawnościami czy wsparcia i aktywizacji osób starszych;
- cyfryzacja – wraz z pytaniami o smart city, oraz
- środowisko – gdzie gminy znalazły pytania o działania na rzecz ochrony środowiska, ale także adaptacji do skutków zmian klimatycznych.

Ciekawiły nas działania i osiągnięcia z roku 2022, ale także w porównaniu z rokiem poprzednim, co pozwoliło premiować postęp, jaki gmina mogła osiągnąć w tym czasie.

Najlepsi włodarze

Jeśli chodzi natomiast o ranking włodarzy (który jest wyróżnieniem także dla urzędów), to ta część ankiety została podzielona na trzy sekcje:

- reprezentant gminy i jej mieszkańców,
- zarządzający urzędem i prowadzący politykę gminy oraz
- zaangażowany lider społeczności.

W ankiecie znalazły się pytania o działalność realizowaną zarówno przez włodarza osobiście, jak i o organizację pracy urzędu, dostępność i nowoczesność funkcjonowania magistratu. Podobnie jak w przypadku rankingu gmin, konieczne było osiągnięcie dobrych rezultatów we wszystkich częściach ankiety, żeby móc znaleźć się wśród wyróżnionych. Ci, którzy wypełniali ankietę, wiedząc, że aby wystartować w rankingu na najlepszego włodarza, konieczne jest

udzielenie odpowiedzi na pytania o samą gminę. To dlatego, że na wynik włodarza składa się też rezultat tego, jak ją prowadzi. – Dla mnie pozytywnym zaskoczeniem tej części konkursu Pereł Samorządu jest mnogość działań podejmowanych na rzecz wzmocnienia kadry specjalistów w urzędzie. Po pierwsze, samorządy (niezależnie od wielkości gminy) podkreślają, jak ważnym zasobem jest kapitał ludzki i kapitał relacji. Po drugie, oferują swoim pracownikom możliwość różnorodnych szkoleń i doksztalcania, i widać, że coraz większe znaczenie ma kształtowanie kompetencji miękkich, cech leaderskich i budowanie relacji w zespołach pracowniczych (w tym wymiana doświadczeń i wspólne rozwiązywanie problemów). A po trzecie, samorządy stosują bardzo zróżnicowane systemy motywowania, nie tylko finansowe, lecz także związane z elastycznym czasem pracy, indywidualnymi ścieżkami rozwoju osobistego oraz szeroko rozumianym dobrostanem pracowników – wylicza dr Paulina Legutko-Kobus z Katedry Polityki Publicznej Kolegium Ekonomiczno-Społecznego w Szkole Głównej Handlowej w Warszawie, która także zasiada w kapitule rankingu.

Przetasowania w dziesiątkach, ale...

Przejdźmy teraz do konkretów. – Ta edycja zaskakuje. Zaskakuje zmianami na podium. Nie oznacza to jednak, że ci, którzy wiodli prym do tej pory, stoją w miejscu. Oni dalej są wzorem do naśladowania. To inni dążą konsekwentnie do sukcesu i wyglądają na to, że są na dobrej drodze – mówi Marta Gadomska z DGP.

Choć zarówno Iława, jak i jej władarz, Krzysztof Harmaciński, utrzymali pozycję leaderską, to inne gminy wiejskie dopęczały im po piętach. Rewelacyjny drugi wynik osiągnęła Płużnica – gmina wiejska w województwie kujawsko-pomorskim, która realizuje ambitne działania, szczególnie w dziedzinie gospodarki i edukacji. Wójt Marcin Skonieczka konsekwentnie realizuje strategiczne cele, stosując nowoczesne metody zarządzania zespołem. Ale w rankingu mamy także debiutantów – to Górnio, wyróżnione wśród najlepszych gmin, a jego władarz – wójt Przemysław Łysak znalazł się tuż za podium; te zaś zamyka Małgorzata Pachecka – wójt mazowieckich Michałowic. Wśród wyróżnionych włodarzy gmin wiejskich w tym roku jest jeszcze jedna kobieta – Barbara Dykier, wójt gminy Słupsk.

Debiutantów znajdziemy też w kategorii gmin miejsko-wiejskich. To Skawina i Śrem, które uplasowały się odpowiednio na szóstym i siódmym miejscu tej kategorii rankingu najlepszych samorządów. W dodatku burmistrz Skawiny, Norbert Rzepicko, zajął ósme miejsce w rankingu włodarzy. Obydwa rankingi w kategorii gmin miejsko-wiejskich wygrał natomiast Wasilków – podlaska gmina zarządzana przez burmistrza Adriana Łuckiewicza. Co ważne, zadebiutowała w rankingu zaledwie rok temu, a w tegorocznej edycji poszybowała na miejsce lidera.

Kategoria miast do 100 tys. mieszkańców była tak wyrównana, że na 10. miejscu w obydwu rankingach mamy ex-aequo dwie gminy i dwóch włodarzy. I tak w rankingu włodarzy 10. miejsce zajęły dwie kobiety – Hanna Pruchniewska – burmistrz Pucka, oraz Edyta Zbieć – burmistrz Kobyłki. Wśród włodarzy najlepszy okazał się ponownie Krzysztof Kosiński, prezydent Ciechanowa, zaś ranking gmin wygrało najmniejsze w Polsce miasto na prawach powiatu – Sopot.

Na czele rankingu włodarzy największych miast w tym roku stanęła kobieta – Hanna Zdanowska – prezydent Łodzi. Ranking największych miast ponownie wygrał zaś Poznań. Zamieszanie w samej czołówce rankingu włodarzy w tym roku wprowadziła Bydgoszcz, której prezydent Rafał Bruski zajął drugie miejsce. A sama Bydgoszcz uplasowała się na piątym miejscu w tej kategorii gmin. W obydwu rankingach dobre miejsce zajęły także

Chapeau bas za wsparcie dla Ukraińców!

Kapituła rankingu Perły Samorządu zdecydowała się przyznać to wyróżnienie jako dodatkowe i symbolicznie przekazać je na ręce włodarzy miejscowości przygranicznych, choć wiemy, że starań dołożyła każda gmina w Polsce i za to ogromnie dziękujemy. Po raz kolejny jesteśmy dumni z Samorządnej Polski, a niskie ukłony kierujemy wobec wszystkich!

Wąbrzych, z prezydentem Romanem Szelemejem na czele.

...poziom wyrównany

Co roku wiele z pytań ankietowych się powtarza. Jest to logiczne i uzasadnione, ponieważ zadania własne gmin w przeważającej większości są te same. Staramy się też zachować pewną ciągłość. Duży udział w wyniku za dany rok ma porównanie z rokiem poprzednim, tzn. że premiowany jest postęp, jaki gmina poczyniła w danym roku. Daje to szansę wielu gminom na pojawienie się wśród liderów rankingu, nawet jeśli wcześniej uzyskiwały słabsze rezultaty. Jednocześnie jest to pewna pułapka wysokiego wyniku – po osiągnięciu określonego poziomu coraz trudniej jest robić duże skoki. Może to tłumaczyć niższe miejsca takich samorządów jak Aleksandrów Łódzki, Ostrow Wielkopolski czy niegdysiejsi kilkukrotni zwycięzcy – Gdynia i Gdańsk. Tym bardziej chcemy podkreślić, że wyniki w pierwszych dziesiątkach są niezwykle wyrównane i o zajmowanym miejscu nierzadko decydują ułamki punktów. I jak co roku przypominamy i podkreślamy: niewątpliwie istotne jest staranne wypełnienie ankiety.

W kwestionariuszu ankietowym staramy się odzwierciedlić istotne nowe okoliczności, ważne wydarzenia czy też „sprawdzić” kolejny aspekt działalności. W tym roku zapytaliśmy np. o udział kobiet w zarządzaniu gminą i urzędem. Procentowy udział kobiet zajmujących stanowiska kierownicze w gminie nazwaliśmy „wskaźnikiem feminizacji”. Wśród wyróżnionych w rankingu włodarzy, zaledwie 17 proc. to kobiety, choć średnia wartość wskaźnika dla gmin biorących udział w rankingu była znacznie wyższa – 59 proc. (należy zaznaczyć, że w ankiecie pytaliśmy o udział kobiet nie tylko w organach zarządzających gminą, ale też wśród dyrektorów, naczelników departamentów i wydziałów w urzędzie). Mamy nadzieję, że w kolejnych latach wśród zwycięzców zobaczymy więcej wójcin, burmistrzów i prezydentek. Przykładem może być Kołobrzeg – tegoroczny debiutant w dziesiątkach kategorii miast do 100 tys. mieszkańców – w którym rządzią kobiety: panie zajmują stanowiska włodarza i jego zastępcy, sekretarza i skarbnika gminy.

Dodatkowe wyróżnienia

W tegorocznej ankiecie zadaliśmy jedno dodatkowe, nieobowiązkowe pytanie o osiągnięcie, z którego gmina i jej władarz są szczególnie dumni. Przyznaliśmy za to dodatkowe wyróżnienia. Mogliśmy przeczytać o dużych projektach inwestycyjnych, zaangażowaniu we wsparcie uchodźców, ambitnych przedsięwzięciach, którymi gminy starają się odpowiadać na palące wyzwania społeczne – jak chociażby opieka nad osobami chorymi lub starszymi, wymagającymi opieki. Wszystkie opisane działania zasługują na pochwałę, a niejedno budziło nasz podziw.

Członkowie kapituły zdecydowali się jednak wyróżnić te inicjatywy, które dotychczas nie były powszechne, a można je wręcz określić mianem nowatorskich.

– Przygotowując propozycje wyróżnień, starałem się doceniać rozwiązania unikatowe, pionierskie, o dużej skali oddziaływania dla mieszkańców, które mogą być

rzędu:

Samorządy są inteligentne w sześciu wymiarach

Smart cities, smart villages – to pojęcia, które na stałe zagościły w naszym słowniku. W literaturze inteligentne jednostki samorządu terytorialnego są definiowane w różny sposób, ale sama koncepcja rozwija się dynamicznie w wielu regionach świata

inspiracją dla innych samorządów w skutecznym wdrażaniu nowoczesnych polityk publicznych – mówi dr Dionizy Smoleń, partner w PwC Polska, lider doradztwa dla sektora publicznego, członek kapituły rankingu Perły Samorządu.

Nota metodologiczna

Ranking opracowano na podstawie ankiety, którą gminy wypełniały między 8 marca a 5 kwietnia 2023 r. Ponad 90 proc. pytań stanowiły pytania zamknięte, pozwalające na szerokie zastosowanie metod porównawczych w badanej grupie. Oznacza to, że wynik gminy zależy od tego, jak wypada względem innych gmin w tej samej kategorii. Gminy i ich władze rywalizowały w czterech kategoriach: gmina wiejska, gmina miejsko-wiejska, miasto do 100 tys. mieszkańców i miasto powyżej 100 tys. mieszkańców. Pozwala to na pewną porównywalność skali działania poszczególnych gmin.

Na podstawie pytań zamkniętych powstaje wstępny ranking najlepszych gmin i najlepszych władzarzy. W drugim etapie prac członkowie kapituły oceniają odpowiedzi na pytania otwarte. Punkty przyznane przez każdego z członków kapituły są następnie sumowane z wynikiem ankietowym, dzięki czemu powstaje ostateczny kształt rankingów.

W tym roku w kapitule rankingu Perły Samorządu zasiadli:

- Marta Gadomska-Byrska, szef działu dodatków poradniczych, Dziennik Gazeta Prawna,
- dr Paulina Legutko-Kobus, Katedra Polityki Publicznej, Kolegium Ekonomiczno-Społeczne Szkoły Głównej Handlowej w Warszawie,
- Joanna Pięńczykowska, redaktor prowadząca tygodnika Samorząd i Administracja, Dziennik Gazeta Prawna,
- dr Dionizy Smoleń, partner w PwC Polska, lider doradztwa dla sektora publicznego. Należy zaznaczyć, że w rankingu nie oceniamy działalności politycznej wóldarzy ani nie zajmujemy stanowiska w sporach, jakie mogą się toczyć. Podczas posiedzenia kapituły rankingu Perły Samorządu jej członkowie zatwierdzają wyniki rankingu, poddając pod rozwagę całokształt działań gminy i jej wóldarzy, przyjmując zasadę, że w przypadku wątpliwości wyznacznikiem może być prawomocne orzeczenie sądu.

Uwaga! Udział w rankingu jest całkowicie bezpłatny. Jedynym warunkiem udziału w nim jest wypełnienie i terminowe przesłanie ankiety, a warunkiem otrzymania wyróżnienia – osiągnięcie najlepszych rezultatów w grupie.

Cieszy nas, jeśli wyróżnienia możemy wręczyć osobiście podczas Kongresu Perły Samorządu, który w tym roku odbędzie się 1 i 2 czerwca w Gdyni. W przypadku braku możliwości uczestniczenia w wydarzeniu wyróżnienia prześlemy pocztą.

dr Paulina Legutko-Kobus

Katedra Polityki Publicznej
Szkoła Główna Handlowa
w Warszawie,
członkini kapituły rankingu
Perły Samorządu

Samorządy lokalne na szeroką skalę wdrażają rozwiązania smart do procesów zarządzania. Warto podkreślić coraz większą powszechność przynajmniej niektórych rozwiązań, ponieważ w kompleksowych rankingach smart cities oraz w systemie certyfikacji smart samorządów nie ma zbyt wielu przedstawicieli z Polski.

Działania smart, na które warto zwrócić uwagę, to m.in. w zakresie smart governance:

- **rozwiązania dotyczące pozyskiwania i gromadzenia danych**, np. Bank Danych o Mieście budowany przez Siemianowice Śląskie;

- **usprawnienie, automatyzacja i robotyzacja procesów związanych z zarządzaniem**, np. robotyzacja procesu pozyskiwania, dystrybucji i archiwizacji dokumentów za energię elektryczną od sprzedawcy oraz dystrybutora dla jednostek miasta Bydgoszcz wraz z pozyskaniem danych z tych dokumentów; innowacyjny gdyński system rezerwacji wizyt (z wykorzystaniem czterech kanałów; infolinii, serwisu do rezerwacji wizyt pod adresem <https://rezerwacje.um.gdynia.pl/>, platformy Konto Mieszkańca oraz aplikacji mobilnej gdynia.pl) oraz płatności online (system został w całości zaprojektowany na potrzeby Urzędu Miasta Gdyni przez pracowników Gdyńskiego Centrum Kontaktów na podstawie autorskiego systemu CMS; dzięki wdrożonemu systemowi urząd może w każdej chwili dostosować godzinę pracy oraz liczbę stanowisk do aktualnych potrzeb mieszkańców);

- **rozwiązania aktywizujące społeczność lokalną w procesy partycypacji**, np. tworzenie rad młodzieżowych i włączanie młodych w procesy decyzyjne w gminie Wasilków; wdrażany przez Dąbrowę Górniczą wspólnie z Młodzieżową Radą Miasta Fundusz Inicjatyw Młodzieżowych; wydzielony z budżetu obywatelskiego młodzieżowy budżet obywatelski w Sopocie; innowacja społeczna w postaci Rewitalizacyjnego Budżetu Obywatelskiego w Ostrowie Wielkopolskim; Gliwicka Platforma Partycypacyjna, która (co ważne) jest kompatybilna z miejskim systemem informacji przestrzennej; zorganizowanie narady obywatelskiej dla klimatu, z wykorzystaniem metody sądu obywatelskiego w gminie Michałowice; opracowanie i testowanie w Gdańsku nowego modelu partycypacji, quasi-panelu obywatelskiego w dzielnicy Piecki-Migowo w ramach tworzenia z mieszkańcami i interesariuszami masterplanu rozwoju dzielnicy;

- **rozwiązania zwiększające przepływ informacji i komunikację między różnymi grupami interesariuszy**, np. aplikacja e-Skawina; aplikacja Puławoaktywni;

- **kompleksowe rozwiązania w zakresie e-usług**, np. wdrożony w Podkowie Leśnej portal E-usługi dla Podkowień, umożliwiający opłatę rachunków za wodę, ścieki i odpady oraz uiszczenie opłat lokalnych (platforma ta wspiera również mechanizm konsultacji społecznych i ankietowania oraz proces budżetu partycypacyjnego); kolejny etap cyfryzacji usług publicznych w Olsztynie, czyli wdrożenie portalu eDokumenty;

- **powiązanie ze smart environment**, np. inicjatywa zazieleniania w ramach budżetu obywatelskiego (100 drzew na 100-lecie niepodległości Choroszczy); tworzenie i ożywianie zielonych przestrzeni publicznych w ramach projektu Zielona brama do przyszłości w Żorach; zbudowany w Bolesławcu, wspólnie z firmą Orange, system Smart Water, który umożliwia zdalny odczyt wodomierzy oraz pozwala na stały monitoring zużycia wody i szybką reakcję w przypadku awarii (system jest cały czas rozbudowywany); przyjęcie przez Wałbrzych Green City Action Plan.

A zatem jak rozumieć pojęcie smart city? Najczęściej podkreśla się, że inteligentna JST to taka, która skutecznie i efektywnie zarzą-

dza informacją i relacjami z interesariuszami (dzięki komunikacji) oraz wykorzystuje nowoczesne rozwiązania technologiczne do świadczenia usług publicznych i realizacji swoich zadań, a także do budowania i utrzymania przewagi konkurencyjnej (H. Godlewska-Majkowska, A. Komor, „From Theoretical Design to Reality” [w:] „Intelligent Organization in a Local Administrative”, European Research Studies Journal 2019, vol. 22, s. 290–307).

Koncepcja smart city ewoluuje. Boyd Cohen, badacz tematyki smart city, wyróżnia trzy etapy:

- smart city 1.0 – który charakteryzuje się adaptowaniem nowoczesnych technologii przez administrację w celu uzyskania większej efektywności w zarządzaniu JST; w tym podejściu brak jest jednak głębszej oceny, jak technologie mogą wpływać na jakość życia i świadczonych usług;
- smart city 2.0 – który charakteryzuje nadrzędną rolę władz miejskich wdrażających nowoczesne technologie jako narzędzia umożliwiający podniesienie jakości życia mieszkańców; samorządy na tym etapie charakteryzuje duża liczba programów i projektów (w tym aplikacji), które służą wdrażaniu nowoczesnych technologii w różnych obszarach życia i zarządzania jednostką;
- smart city 3.0 – to poziom, na którym podkreśla się kluczową rolę obywateli (różnych interesariuszy) w procesach współzarządzania JST.

Ostatnio wyróżnia się też smart city 4.0. JST na tym etapie w swojej polityce rozwoju podkreślają przewagi konkurencyjne wynikające ze zrównoważonego rozwoju. Można więc podsumować, że smart JST to taka, która chce zagwarantować wysoką jakość życia (czyli wdrożyć rozwój zrównoważony), równocześnie inwestując w e-usługi i infrastrukturę ICT (ang. information and communication technologies; technologie informacyjno-telekomunikacyjne) oraz kapitał ludzki i społeczny.

Smart niejedno ma imię

Współczesne samorządy, które chcą być smart, wdrażają do swojej polityki lokalnej zasady zrównoważonego rozwoju, m.in. zasady ekonomii współdzielenia, gospodarkę o obiegu zamkniętym, zrównoważoną mobilność. Poszczególne samorządy cechuje różny stopień wdrożenia elementów smart – mogą być one wdrażane zarówno kompleksowo do zarządzania, jak i punktowo do poszczególnych obszarów funkcjonowania (np. transportu czy ochrony środowiska). Dlatego też wyróżnia się sześć wymiarów smart (M. Pichlak, „Inteligentne miasta w Polsce – rzeczywistość, czy utopia?”, Zeszyty Naukowe Politechniki Śląskiej. Seria Organizacja i Zarządzanie 2018, nr 127, s. 191–206):

- smart people – w tym ujęciu to użytkownicy miasta (jego interesariusze) postrzegani są jako inicjatorzy zmian; podkreśla się znaczenie innowacji wpływających na poprawę jakości życia oraz współpracę interesariuszy; przejawy wdrażania tego wymiaru smart to: rozwój kapitału społecznego, w tym sieci powiązań i współpracy różnych podmiotów;
- smart living – w tym ujęciu miasta (a szerzej JST) postrzegane są jako dobre miejsce do życia, które oferuje dostęp do infrastruktury, odpowiednią jakość usług publicznych, wysoki poziom (szeroko definiowanego) bezpieczeństwa i dobrą jakość środowiska przyrodniczego; przejawem wdrażania tego wymiaru smart jest wykorzystanie rozwiązań informatycznych w funkcjonowaniu urzędu (także rozwiązań związanych z cyberbezpieczeństwem) oraz usługach publicznych (w tym socjalnych i związanych z ochroną zdrowia);
- smart environment – w tym ujęciu zwraca się uwagę na praktyczne wdrożenie rozwoju zrównoważonego, racjonalne wykorzystanie zasobów, wykorzystanie odnawialnych źródeł energii, zmniejszenie emisji zanieczyszczeń do środowiska (przede wszystkim do powietrza), wdrażanie ekoinnowacji i działań proekologicznych (w tym oparte na współpracy różnych interesariuszy); przejawy wdrażania tego wy-

miaru to: monitoring i zarządzanie mediami, zbieranie i upowszechnianie (w czasie rzeczywistym) danych dotyczących jakości środowiska oraz ekoinnowacje wdrażane m.in. do funkcjonowania urzędów;

- smart governance – w tym ujęciu podkreśla się współdecydowanie i współzarządzanie w JST; znaczenie mają procedury współdziałania interesariuszy (partycypacyjnie opracowane i wdrażane), wykorzystanie technologii w procesach zarządzania miastem, innowacje organizacyjne i społeczne; przejawy wdrażania tego wymiaru to: inteligentne sprawowanie władzy, wykorzystanie narzędzi e-partycypacji, otwarte dane, które mogą być wykorzystywane przez różne podmioty (różnych interesariuszy) w procesie współzarządzania;
- smart economy – to elastyczny rynek pracy, zagwarantowanie możliwości e-pracy (także w urzędach), innowacyjność, transfer technologii z ośrodków akademickich do działalności gospodarczych; w tym ujęciu, szczególnie w miastach smart 4.0, podkreśla się wdrażanie green economy; przejawy wdrażania tego wymiaru to: gospodarka wiedzy, odejście od konkurencji na rzecz kooperacji;
- smart mobility – obejmuje mobilność, nałożoną przede wszystkim na skutecznie zarządzaną komunikację publiczną i transport nisko- i zeroemisyjny (autobusy wodne, elektryczne autobusy, trolejbusy, stacje ładowania dla pojazdów elektrycznych, systemy rowerów miejskich, bezprzewodowe transfery zbiorów informacji oraz zdalny monitoring).

Etapy wdrażania

Analizując filary (przejawy) działania inteligentnych JST, należy podkreślić, że każdy projekt usmartenia musi zaczynać się od infrastruktury (także związanej z nowoczesnymi technologiami) umożliwiającej wdrożenia innowacyjnych rozwiązań. To jest podstawa do tworzenia i rozwoju innowacji opartych na kapitale ludzkim i społecznym (smart people i smart economy).

Kolejny etap, czyli smart governance, to przejście do dialogu umożliwiającego poznanie oczekiwań interesariuszy, odpowiadanie na ich potrzeby, ale także włączenie ich w procesy decyzyjne. To z kolei ma na celu zapewnienie wysokiej jakości życia w zgodzie z zasadami zrównoważonego rozwoju (smart living i smart environment).

Z punktu widzenia wpływu na zarządzanie samorządami szczególnie ciekawe jest podejście smart governance, wpisujące się w szerszą dyskusję o zarządzaniu partycypacyjnym w samorządach. Smart governance wdrażane jest modelowo w takich miastach jak: Amsterdam, Barcelona, Helsinki, Kopenhaga, Malmö.

Polskie samorządy także w coraz większym zakresie wdrażają idee smart governance, wykorzystując w tym celu technologie i zaawansowane techniki partycypacji (w tym e-partycypacji).

Czy polskie gminy są gotowe

Swoistym sprawdzianem gotowości dla wdrożenia smart governance z wykorzystaniem nowoczesnych narzędzi komunikacji była pandemia. Przeprowadzone wśród polskich samorządów badania (H. Godlewska-Majkowska, P. Legutko-Kobus, J. Sierak, „Inteligentne miasta w pandemii”, ELIPSA, Warszawa 2022) wyraźnie wskazują, że samorządy zaczęły z powodzeniem wdrażać elementy e-partycypacji do swoich procedur (oczywiście była to sytuacja niejako wymuszona i wynikała z przedłużającego się stanu pandemii). Samorządy posiadające opracowane i wdrożone wcześniej w okresie przedpandemicznym narzędzia e-partycypacji, nie tylko specjalne platformy, lecz także narzędzia i platformy do gromadzenia i wymiany informacji stosowane w smart city, mogły łatwiej w okresie pandemii przedstawiać się na e-partycypację i jej bardziej zaawansowane formy, takie jak: fora dyskusyjne, komentarze online, systemy informacji przestrzennej wykorzystywane do partycypacji publicznej, panele obywatelskie w formule online.

Najlepsi włodarze – kwestionariusze

MIASTA POWYŻEJ 100 TYS. MIESZKAŃCÓW

1. Jakie było największe wyzwanie, z jakim Pani się zmierzyła w ostatnim roku?

■ Jak wszyscy samorządowcy walczę o spięcie budżetu. Zmiany wprowadzone przez rząd uszczupliły wpływy Łodzi w ostatnich latach o ponad 1,3 mld zł. Ile ja bym mogła za to zrobić!

2. Jaki był najtrudniejszy dramatyczny moment w całej karierze, który utkwił Pani w pamięci?

■ Dramatycznych może nie było, ale trudne momenty – tak. To walka z epidemią COVID-19 i przyjęcie ponad 100 tys. uchodźców z Ukrainy. Dzięki współpracy i ofiarności łodzian z obu prób wyszliśmy zwycięsko.

3. Największy sukces z ostatniej kadencji to...

■ Kontynuacja rewitalizacji, inwestycje w drogi, tramwaje, autobusy, zazielenianie Łodzi. Miasto wciąż się rozwija i zmienia, mimo coraz gorszej sytuacji finansowej samorządów.

4. Jakiego pomysłu nie udało się Pani przeforsować?

■ Mam świadomość, że za mało wciąż robimy remontów dróg, kamienic, moglibyśmy budować więcej mieszkań komunalnych. Budżet nie jest jednak z gumy.

5. Czy jest coś, czego Pani zaniechała i teraz żałuje?

■ Z perspektywy zawsze można stwierdzić, że można było zrobić więcej, lepiej, może czasem taniej. Najważniejsze to wyciągać wnioski i nie popełniać błędów kolejny raz.

6. Jakie cechy charakteru pomagają Pani w sprawowaniu roli włodarza, a jakie przeszkadzają?

■ Pomaga to, że jestem zdeterminowana w dążeniu do celu i zmian. Chcę zmieniać moje ukochane miasto. O wady trzeba pytać moich przeciwników, na pewno znajdą ich mnóstwo.

7. Czego nie lubi Pani robić jako prezydent?

■ Nie ma obowiązków, których nie lubię, choć czasem są żmudne i męczące. Nawet codzienne podpisywanie setek dokumentów.

8. Z jakimi postaciami się Pani identyfikuje?

■ Historyczną postacią jest oczywiście Rajmund RembIELiński, twórca przemysłowej Łodzi. Jednak od lat wzorem jest dla mnie Margaret Thatcher. Jako kobieta premier pokazała ogromną determinację i pracowitość. W dekadę odmieniła i wyprowadziła na prostą Wielką Brytanię.

9. Co lubi Pani robić w wolnym czasie?

■ Książki i podróże – to moje pasje.

Hanna Zdanowska,
prezydent Łodzi

**„Nie czyń
drugiemu,
co tobie niemiłe.”**

MIASTA DO 100 TYS. MIESZKAŃCÓW

Krzysztof Kosiński,
prezydent Ciechanowa

1. Jakie było największe wyzwanie, z jakim Pan się zmierzył w ostatnim roku?

■ Kumulacja kryzysów: migracyjnego, w wyniku rosyjskiej agresji na Ukrainę, energetycznego oraz finansowego, wywołanego zmianami prawa podatkowego.

2. Jaki był najtrudniejszy dramatyczny moment w całej karierze, który utkwił Panu w pamięci?

■ Najtrudniejszy wydaje się moment uchwalania budżetu miasta na 2023 r. – pierwszego, który jest obciążony inflacją po stronie wydatków, a jednocześnie spadkiem dochodów z powodu działań rządu.

3. Największy sukces z ostatniej kadencji to...

■ Pozyskanie bardzo dużych funduszy zewnętrznych, głównie z Unii Europejskiej, które przemienione na inwestycje pozytywnie odnowiły miasto i poprawiły jakość życia mieszkańców.

4. Jakiego pomysłu dotyczącego miasta nie udało się Panu przeforsować?

■ Mam jeszcze wiele pomysłów na rozwój Ciechanowa. Ograniczeniem są czas i pieniądze. Bardzo dużo projektów oraz inwestycji za mną, jeszcze więcej przede mną.

5. Czy jest coś, czego Pan zaniechał i teraz żałuje?

■ Rozszerzenie granic miasta.

6. Jakie cechy charakteru pomagają Panu w sprawowaniu roli włodarza, a jakie przeszkadzają?

■ Niepoddawanie się nagłym emocjom oraz chłodne podejście do pojawiających się problemów i zdarzeń z pewnością pomagają przy podejmowaniu decyzji. Cechy, które utrudniają realizację zadań, staram się eliminować w ramach pracy nad sobą.

7. Czego Pan nie lubi robić jako włodarz?

■ Odręczne podpisywanie pism mogłoby dla mnie odejść do lamusa.

8. Z jakimi postaciami się Pan identyfikuje?

■ Aleksander Świętochowski, Władysław Bartoszewski, Adam Smith.

9. Co lubi Pan robić w wolnym czasie?

■ Aktywne podróże z żoną pozwalają poszerzać horyzonty, poznawać inne kultury, ciekawych ludzi, rozumieć odmienności – to mój sposób na wykorzystanie urlopu. Wolny czas lubię przeznaczać na bieganie, siłownię oraz czytanie książek.

**„Wszystko jest
możliwe.
Niemożliwe wymaga
po prostu więcej czasu.”**

Dan Brown „Cyfrowa twierdza”

osobowe

GMINY MIEJSKO-WIEJSKIE

1. Jakie było największe wyzwanie, z jakim Pan się zmierzył w ostatnim roku?

■ Przygotowanie do budowy infrastruktury nad zalewem w Wasilkowie oraz analiza możliwości rozpoczęcia budowy domu kultury. Pierwsza inwestycja startuje lada dzień, a na drugą mamy nowatorski pomysł.

2. Jaki był najtrudniejszy, dramatyczny moment w całej karierze, który utkwił Panu w pamięci?

■ Najtrudniejsze było pierwsze pół roku mojej kadencji, gdy spędzałem w pracy po 14 godzin dziennie i miałem mało czasu dla najbliższych. Dziś potrafię już zadbać o work-life balance. Funkcja burmistrza ma charakter czasowy, a rodzinę mam na całe życie. Mówię to jako mąż i ojciec trójki dzieci.

3. Największy sukces z ostatniej kadencji to...

■ Zbudowanie nowego wizerunku Wasilkowa, który stał się rozpoznawalny w kraju i dziś korzysta ze swego potencjału. Wielkim sukcesem jest też stworzenie zespołu wspaniałych współpracowników.

4. Jakiego pomysłu nie udało się Panu przeforsować?

■ Większość radnych skutecznie zablokowała rozpoczęcie procesu tworzenia parku miejskiego w ścisłym centrum, głosując przeciw uchwale o zakupie działki pod zieleni miejską. Przeszkody polityczne nie pozwoliły też na budowę nowych miejsc parkingowych w centrum miasta.

5. Czy jest coś, czego Pan zaniechał i teraz żałuje?

■ Gdybym cofnął się w czasie, niczego istotnego bym nie zmienił. Nigdy nie rezygnuję z pracy nad realizacją celów ważnych dla gminy.

6. Jakie cechy charakteru pomagają Panu w sprawowaniu roli wójtów, a jakie przeszkadzają?

■ Pomagają mi determinacja w dążeniu do celu, gotowość do podejmowania nowych wyzwań, optymizm i otwartość na drugiego człowieka. Przeszkadzają czasami ambicja i wysoki poziom oczekiwań w stosunku do siebie i współpracowników.

7. Czego Pan nie lubi robić jako burmistrz?

■ Zdecydowanie są to comiesięczne sesje rady miejskiej. Przez 28 dni w miesiącu z pełnym zaangażowaniem i pasją wykonuję swoją pracę. Potem przychodzi 29. dzień, gdzie niezależnie od tego, co i jak wiele bym zrobił, wysłuchuję od opozycyjnych radnych, że właściwie wszystko jest złe.

8. Z jakimi postaciami się Pan identyfikuje?

■ Inspiruje mnie Mahatma Gandhi. Jestem pod wrażeniem, jak metodami porozumienia bez przemocy zmieniał świat: poprzez rozmowę i pokojowe protesty.

9. Co lubi Pan robić w wolnym czasie?

■ Od ubiegłego roku, po wybudowaniu trzech kortów w Wasilkowie, stałem się miłośnikiem tenisa. Często uprawiam nordic walking. Od dziecka lubię grę w szachy, której nauczył mnie mój tato. Lubię także podróże, poznawanie nowych miejsc i kultur, co daje mi zupełnie nową perspektywę.

Adrian Łuckiewicz,
burmistrz Wasilkowa

„Szaleństwem jest robić to samo i oczekiwać odmiennych rezultatów.”

Albert Einstein

GMINY WIEJSKIE

Krzysztof Harmaciński,
wójt gminy Iława

1. Jakie było największe wyzwanie, z jakim Pan się zmierzył w ostatnim roku?

■ Budowa 240 mieszkań czynszowych dla mieszkańców gminy.

2. Jaki był najtrudniejszy, dramatyczny moment w całej karierze, który utkwił Panu w pamięci?

■ Podczas budowy kompleksu szkolno-sportowego w Gromotach odkryto cmentarz z XI i XV w. Jednak dzięki bardzo dobrej współpracy z wojewódzkim konserwatorem zabytków udało się zrealizować inwestycję.

3. Największy sukces ostatnich lat to...

■ Pozyskanie środków pozabudżetowych na budowę zespołu szkolno-sportowego w Lasecznie, przedszkola w Wikielcu i trzech centrów aktywności społeczno-kulturalnej.

4. Jakiego pomysłu nie udało się Panu przeforsować?

■ Nie udało się pozyskać terenów wypoczynkowych w Makowie, które są własnością Skarbu Państwa. Na przeszkodzie stanęło niedostosowanie aktualnych przepisów prawa do rzeczywistości, uniemożliwiające nieodpłatne przekazywanie gruntów SP pozostających w zarządzie Lasów Państwowych na rzecz samorządów.

5. Czy jest coś, czego Pan zaniechał i teraz żałuje?

■ Nie było takiej sytuacji i nie mam sobie nic do zarzucenia.

6. Jakie cechy charakteru pomagają Panu w sprawowaniu roli wójtów, a jakie przeszkadzają?

■ Pomaga konsekwencja w działaniu, przeszkadza ambicja.

7. Czego nie lubi Pan robić jako wójt?

■ To, co robię, bardzo lubię i daję mi to bardzo dużą satysfakcję.

8. Z jakimi postaciami Pan się identyfikuje?

■ Profesor Emil von Behring, prof. Michał Kulesza i św. Jan Paweł II.

9. Co lubi Pan robić w wolnym czasie?

■ Lubię sport, zwłaszcza piłkę nożną, w którą gram do dzisiaj, a w wolnym czasie lubię spotykać się z ludźmi i spełniać ich marzenia.

„Razem możemy więcej i lepiej.”

Perły Samorządu 2023: wyróżnienia specjalne

Doceniliśmy wybrane miasta i gminy za ciekawe pomysły i dobre inicjatywy. Staraliśmy się wybierać te samorządy, które podejmują działania nowatorskie, pionierskie lub ponadstandardowe, nie boją się nowych wyzwań, chcą się stać inspiracją i wzorem dla innych. Jak co roku – gdy przeglądamy zgłoszenia – nasuwa nam się

refleksja, że dobre praktyki stają się coraz bardziej powszechne. I nie ma chyba wśród uczestników naszego konkursu gmin niewdrażających nowych pomysłów, służących jeszcze lepszej obsłudze mieszkańców, poprawie jakości ich życia czy otoczenia, w którym żyją. Gratulacje należą się wszystkim, a wyróżnienia specjalne wybranym.

STARE BABICE: ZA POWSZECHNĄ OPIEKĘ NAD KOBIETAMI W CIĄŻY

- Kobiety będące w trzecim trymestrze pojedynczej ciąży (już od 25. tygodnia) mogą zgłaszać się do bezpłatnego programu, w którym otrzymują urządzenia do wykonania badania KTG w warunkach domowych.
 - Innowacyjny system opieki okołoporodowej pozwala na wykonanie badania KTG samodzielnie w domu.
- Jednocześnie owo badanie KTG jest interpretowane przez profesjonalistów Centrum Monitoringu Położniczego, którzy czuwają 24 godziny na dobę przez 7 dni w tygodniu.

 - Dzięki programowi wszystkie mieszkanki gminy będące w zaawansowanej ciąży mogą w każdej chwili
- wykonać badanie w zacisznych, dogodnych dla siebie warunkach, bez konieczności wychodzenia z domu, przy jednoczesnym pełnym i profesjonalnym wsparciu medycznym. Co warto podkreślić – opieką objęto także Ukrainki przybyłe do gminy na skutek wybuchu wojny.

RADZYMIN: ZA UTWORZENIE FUNDUSZU WSPARCIA ROZWOJU JEDNOSTEK POMOCNICZYCH W GMINIE

- W 2022 r. Rada Miejska Radzymina, na wniosek burmistrza, zdecydowała o utworzeniu Funduszu Wsparcia Rozwoju Jednostek Pomocniczych w gminie Radzymiń (sołectw i osiedli). Ze środków funduszu mogą korzystać 32 jednostki.
 - Wielkość funduszy przeznaczanych do dyspozycji danej jednostki zależy od liczby zameldowanych mieszkańców i jest uregulowana algorytmem zapisanym
- w uchwale Rady Miasta. Kwota wynosi do 160 zł na mieszkańca, a realizacja działania jest dodatkowo premiowana (np. jeśli dana jednostka zdecyduje się przeznaczyć co najmniej 90 proc. funduszu na inwestycje – może liczyć na podwojenie kwoty odpowiadającej części inwestycyjnej).

 - Fundusz znacząco ułatwia realizację i rozliczanie projektów, a dodatkowo istnieje możliwość przeznaczania
- pieniędzy również na zadania inne niż gminne (np. powiatowe, z zakresu gospodarowania wodami itp.).

 - Co jednak najważniejsze – fundusz zyskał aprobatę mieszkańców i jednostek pomocniczych. Przynosi wymierne efekty w postaci konkretnych inwestycji w sołectwach i na osiedlach – zrealizowano aż 91 zadań, w tym budowę świetlicy wiejskiej w Starym Dybowie, placu zabaw w Słupnie czy boiska w Cegielni.

GRUDZIĄDZ: ZA PRZECIWDZIAŁANIE WYKLUCZENIU OSÓB GŁUCHYCH I ZWIĘKSZANIE DOSTĘPNOŚCI URZĘDU

- Miasto zorganizowało kurs języka migowego dla pracowników Urzędu Miejskiego w Grudziądzu, aby ułatwić niesłyszącym mieszkańcom miasta załatwianie spraw administracyjnych. Kurs prowadzony był przez tłumacza języka migowego zatrudnionego w urzędzie.
 - Pierwsza edycja kursu odbyła się we wrześniu 2022 r. Szkolenie trwało cztery tygodnie, a spotkania odbywały się dwa-trzy razy w tygodniu. Poza nauką podstawowych zwrotów, kursanci mieli możliwość sprawdzenia swojej wiedzy w praktyce – w kurs zaangażowano także osoby
- głuche, które sprawdzały poziom znajomości języka migowego oraz brały udział w egzaminie kończącym kurs.

 - Do tej pory 32 osoby ukończyły szkolenie na poziomie podstawowym, a 14 kontynuowało naukę języka migowego na poziomie zaawansowanym. Obecnie odbywają się zajęcia przypominające, podczas których osoby biorące udział w kursie na poziomie zaawansowanym utrwalają zdobyte umiejętności.
 - Podniesienie kwalifikacji pracowników w zakresie komunikacji w języku migowym znacząco przyspieszyło
- załatwianie spraw administracyjnych przez osoby niesłyszące. Mogą uzyskać co najmniej podstawowe informacje od ręki, bez oczekiwania na umówienie wizyty, podczas której będzie dostępny tłumacz języka migowego.

 - Wrażliwość Urzędu Miejskiego w Grudziądzu na potrzeby osób z niepełnosprawnościami potwierdza także to, iż otwarte spotkania prezydenta miasta z mieszkańcami są transmitowane online z tłumaczeniem na język migowy. Także komunikaty prasowe publikowane na stronie internetowej miasta są tłumaczone na język migowy.

GDYNIA: ZA PIONERSKIE ROZWIĄZANIE Z ZAKRESU CYFRYZACJI OBSŁUGI MIESZKAŃCÓW W URZĘDZIE

- Po wprowadzeniu innowacyjnego systemu rezerwacji wizyt w urzędzie w zakresie najpowszechniejszych spraw za pomocą czterech kanałów: infolinii, serwisu do rezerwacji wizyt, za pomocą platformy Konto Mieszkanca oraz aplikacji mobilnej, w 2022 r. dodano moduł płatności online.
 - Oprócz umówienia wizyty w urzędzie mieszkańcy miasta mogą także dokonać płatności online – jest to pierwsze tego typu rozwiązanie w Polsce. Do każdej sprawy moż-
- na zdefiniować i przypisać określone przepisami opłaty. Mieszkaniec po dokonaniu rezerwacji sam decyduje, czy chce dokonać opłaty za usługę online, czy na miejscu w kasie. Płatności online realizowane są w systemie szybkich płatności internetowych.

 - Płatności można dokonać przez internet, m.in. za wydanie prawa jazdy, rejestrację pojazdu, zaświadczenia o zameldowaniu czy za sprawy cywilne.
- Wprowadzenie możliwości zapłaty za sprawy urzędowe przez internet to znacząca optymalizacja pracy urzędu. I to zarówno dla mieszkańców – nie muszą oni stać w kolejkach, jak i dla samego urzędu – system pozwala efektywniej zarządzać zasobami niezbędnymi do obsługi interesantów.
 - System został w całości zaprojektowany przez pracowników urzędu miasta.

GDAŃSK: ZA KAMPANIĘ SPOŁECZNĄ „GDAŃSK MIASTEM RÓWNOŚCI”

- W lutym 2022 r. w mieście ruszyła kampania, której celem jest promocja Gdańska jako miasta dla wszystkich – niezależnie od pochodzenia, religii, orientacji seksualnej, stanu zdrowia, płci czy sytuacji ekonomicznej – oraz zwrócenie uwagi na rozmaite aspekty równości oraz wyrażanie sprzeciwu wobec mowy nienawiści, hejtu i dyskryminacji.
- Kampania społeczna jest kolejnym elementem uchwalonego przez radę miasta w 2018 r. Gdańskiego Modelu na rzecz Równego Traktowania. Jest to konsekwentna polityka realizowana przez Miasto Gdańsk, prowadzona w sposób programowy.
 - Kampania była realizowana na wielu polach – zaplanowano emisję spotów w internecie, których bohaterami są mieszkanki i mieszkańcy Gdańska oraz ich historie,
- na terenie miasta stanęły billboardy i citylighty oraz publikowano informacje w mediach społecznościowych.

 - Według badań przeprowadzonych w Gdańsku 47 proc. ankietowanych mieszkańców miasta przyznało, że kampania „Gdańsk miastem równości” zwróciła uwagę na problem nietolerancji, a aż 62 proc. przyznało, że zeknęło się z kampanią.

WYRÓŻNIENIA SPECJALNE

Wyróżnienie za bezprecedensowe działania na rzecz wsparcia uchodźców z Ukrainy – dla wszystkich gmin, symbolicznie składane na ręce Hrubieszowa, Przemyśla, Lublina i Rzeszowa.

- Rok 2022, naznaczony wojną w Ukrainie, postawił przed gminami niespodziewane wyzwanie – pomoc uchodźcom uciekającym przed wojną, a także tym, którzy pozostali w kraju, aby stawić czoła agresorowi.
- Praktycznie wszystkie gminy biorące udział w tegorocznej edycji rankingu Perły Samorządu były zaangażowane w tę pomoc, co zostało odzwierciedlone w ich odpowiedziach – m.in. na pytania o szczególne osiągnięcia, a także o działania podjęte na rzecz pomocy uchodźcom.
- W związku z tym chcielibyśmy podziękować wszystkim gminom biorącym udział w tegorocznej edycji rankingu Perły Samorządu – za bezprecedensowe działania z zakresu pomocy humani-

tarnej: organizowanie transportów do ukraińskich samorządów z najpotrzebniejszymi artykułami, za aktywne działania na rzecz wsparcia integracji uchodźców i aklimatyzacji w naszym kraju, za organizację zakwaterowania, opieki medycznej czy zapewnienie miejsc w szkołach czy przedszkolach. Ze względu na skalę tego rodzaju działań nie sposób tu wymienić ich wszystkich.

- Szczególne podziękowania chcielibyśmy złożyć na ręce gmin położonych w obszarach przygranicznych – tym, które jako pierwsze stawily czoła nowej sytuacji. Chcielibyśmy tutaj wyróżnić Hrubieszów, Przemyśl, Rzeszów oraz Lublin, jednocześnie składając podziękowania dla wszystkich samorządów angażujących się w pomoc naszym sąsiadom z Ukrainy.